

Toplumcu Düşünce Enstitüsü Değerlendirme Notu

DN – SİYASET/17-07

10 Haziran 2017

Hazırlayan: Ali TİRALİ*

FRANSA'DA SEÇİMLER VE PARTİ SİYASETİNİN KRİZİ

2017 Fransa Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turunda Emmanuel Macron oyların %66'sını alarak aşırı sağcı Milli Cephe (Front National / FN) adayı Marine Le Pen'i mağlup etti ve altıgen ülkenin Napoleon'dan beri en genç devlet başkanı seçildi. Emmanuel Macron'un yeni bir tip siyasetçiyi temsil ettiği söylenebilir; temel iddiası teknokratik işbirlik ve iyi yönetimdi. Eşyanın tabiatı gereği teknokrasi savunuculuğu, alışlageldik parti siyasetiyle ve ideolojinin belirleyiciliğiyle bir tezat oluşturur. Ne sağcı, ne solcu olduğunu ifade eden Macron da vaat ve siyasal iddiaları itibariyle bugüne dek merkez siyasetinin, müesses nizamın çizgisini sürdürürken, kurumsal açıdan klasik parti siyasetinin dışına çıktı; gönülsüz bir mensubu olduğu Sosyalist Parti'den (Parti Socialiste / PS) ayrılırken, seçimde bir nevi bağımsız olarak mücadele etti ve kazandı. Klasik siyasal partilerden farklı olan kendi politik hareketi "En Marche"ı (Yürüyüş, İlerleyiş) inşaya başladı.

Bu seçimler son birkaç yılın dünya siyasetindeki bazı ortak özellikleri açıkça yansıtıyor: aşırı sağın yükselişi, merkez sağ ve sol partilerin görece zayıflaması veya kendi tarihsel çizgilerinden farklı pozisyonlara kaymaları, müesses nizama karşı çıkan sol hareketlerin yükselişi. Fransa örneğinin en çarpıcı tarafı ülkenin iki büyük merkez partisinden Cumhuriyetçiler'in (Les Républicains) adayı François Fillon'un % 19 oyla üçüncü, Sosyalist Parti'nin (Parti Socialiste) adayı Benoit Hamon'un ise % 6 oyla ancak beşinci olabilmesidir.

* EHESS- Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü Doktora Adayı

Bu durum bir cumhurbaşkanlığı seçimi mantığı içinde bu iki adayın nispeten zayıf adaylar olmasıyla açıklanamaz, bilakis iki partinin adayları da salt parti üyelerine değil tüm vatandaşlara açık olan önseçimler (primaire) sonucu belirlenmiş, sözkonusu politik gelenekler içinde yıllarca siyaset yapmış, toplumsal ağırlığı olan politikacılarıdır. O zaman söz konusu durumu salt bu adayların zayıflığıyla açıklamak doğru olmaz. Gerçi Fransa'nın yakın gelecekteki politik manzarası 11-18 Haziran tarihlerinde yapılacak parlamento seçimleriyle belli olacaktır, ama Sosyalist ve Cumhuriyetçi listelerin söz konusu seçimlerde de –ihtiyatlı bir dille söylersek- alışıktıklarından daha az oy alacak ve milletvekili çıkaracakları şimdiden bellidir.¹

Bu seçimde Macron'un başarısı yüzünden gözden kaçan iki şey vardır: Birincisi FN artık Fransız siyasal alanının kalıcı ve güçlü bir unsuru olmuştur. FN'in olağanüstü güçlenmesi (güçlü olduğu yerlerin azımsanmayacak bir bölümü geçmişte solun kuvvetli olduğu yerlerdir) söz konusu partiyi bir şekilde meşrulaştırmıştır. FN çizgisi faşizmi modernize ederken artık diğer sağcılardan vebalı muamelesi görmemektedir. İkinci ve umut verici olan gelişme ise Jean-Luc Mélenchon'un yükselişidir, cumhurbaşkanlığı seçiminde %19,5 oy alan bu sosyalist siyasetçi, 2008'de PS'ten ayrılmış ve kendi siyasal örgütlenmesini kurmuştu. 2012 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aldığı %11 oyu neredeyse % 80 arttıran Jean-Luc Mélenchon'un partisi olan La France Insoumise (Boyun Eğmeyen Fransa) parlamento seçimlerine de iddialı giriyor ve PS'in yerini alarak, Mitterrand sonrası iyice merkezci ve liberal bir çizgiye geçen Fransız sosyalistlerini tarihsel köklerine ve halkçı-toplumcu bir pozisyona çekmeye çalışıyor.

Gerek Macron, gerek Mélenchon örneğinin bize gösterdiği bir partiler sistemi krizidir. Bunun başlangıcını bazı Avrupa ülkelerinde (mesela İtalya'da) 90'ların başına kadar götürebiliriz. Bu örneklerin bize gösterdiği kadarıyla, alışlageldik merkez sağ ve merkez sol partiler işlev ve temsil güçlerini artık yitirmişlerdir, sınıfsal oy verme davranışları azalmıştır.

¹ Fransa'da parlamento seçimlerinde kullanılan iki türlü dar bölge sistemi, partilerin anketlerde görülen yüzdelik oy tahminlerinin ötesine geçebilecek realist oy projeksiyonları yapmayı bir hayli zorlaştırıyor.

Bu durumda hem seçime katılım oranları düşmekte, hem de aşırı sağ partiler (FN,AfD) ve sistem karşıtı halkçı-toplumcu hareketler (SYRIZA, Podemos, La France Insoumise) merkez partilerin oylarını kemirmektedir.

Şüphesiz bu kriz salt partilerle ilintili değil çok yönlüdür: Fransa'da ve diğer Avrupa ülkelerinde genç işsizliği artmaktadır, iş güvenceleri azalmaktadır. Avrupa'nın büyük merkezlerinde dehşet saçan islamcı teröristler kitlelerde korku ve tiksinti uyandırmakta, bu potansiyel aşırı sağ tarafından oya çevrilmektedir. 1970'lerde, 80'lerde doğanlar bugün doğdukları, büyüdükları dünyadan çok farklı bir dünyada, çok farklı şartlar altında yaşamaktadırlar.

Merkez siyasetin yaşadığı bu krizi Macron'un işbirlikle, becerikli ekonomi idaresiyle çözebileceğini düşünmek, ona merkez siyasetin Mesihliğini atfetmek yanlış olur. Macron esasen büyük sermayenin ve medyanın krize karşı çıkardığı adaydı, sevildi, başarılı oldu, seçimi kazandı. Siyasi ve ekonomik açıdan büyük sermayenin programı neyse, Macron'un ki de o'dur. Bu programın sürdürülebilir olup olmadığı, nasıl bir halk reaksiyonu ile karşı karşıya kalacağı, nasıl bir sosyo-ekonomik manzaraya tetikleyeceği ise henüz meçhuldür. Hele partisi ve müttefikleri Fransız sisteminde çok mühim olan majorité présidentielle'i (cumhurbaşkanlığı çoğunluğu) yakalayamazsa ki bu kolay görünmüyor, kendine hasım bir parlamentoyla Macron'un vadettiği neo-liberal yasal düzenlemeleri yapamayacağı aşikârdır.